

Prethodno priopćenje / Preliminary communication

TREND KRETANJA CJELOŽIVOTNOG OBRAZOVANJA I UČENJA KAO PREDUVJET STVARANJA DRUŠTVA ZNANJA

Maja Pauković, pred., Tehničko veleučilište u Zagrebu
Vrbik 8, Zagreb, Hrvatska
Telefon: +385 91 5907 781, e-mail: maja.paukovic@tvz.hr

mr. sc. Lucija Bačić, v. pred., Tehničko veleučilište u Zagrebu
Vrbik 8, Zagreb, Hrvatska
Telefon: +385 91 5364 727, e-mail: lucija.bacic@tvz.hr

SAŽETAK

Zadnjih nekoliko godina svjedoci smo znatnog povećanja demografskog starenja stanovništva. Tržište rada, koje je iznimno promjenjivo i dinamično, selektira radno aktivne osobe po stupnju stručne spreme i vještinama koje su, bilo formalnim ili neformalnim oblikom obrazovanja, stekli tijekom života. Tako cjeloživotno obrazovanje i učenje postaje najjače oruđe za osobni i profesionalni rast i razvoj što omogućava veću mobilnost i zapošljavanje. Obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje prioriteta je zadaća stvaranja društva znanja i održivog razvoja društvenog i gospodarskog života. U ovom radu prikazan je trend kretanja obrazovanja i učenja radno aktivnog stanovništva s obzirom na produljenje životnog i radnog vijeka stanovništva, kao i trend osnivanja različitih studijskih programa za potrebe dosadašnjih i novih zanimanja kako bi se zadovoljili zahtjevi tržišta. Podaci prikazani u ovom radu dobiveni su uvidom u bazu podataka upisanih studentica i studenata na izvanrednom studiju Računovodstva i financija Sveučilišnog odjela za stručne studije u Splitu od 2005. godine.

Ključne riječi: *cjeloživotno obrazovanje i učenje; društvo znanja; produljenje životnog i radnog vijeka*

1. UVOD

U radu se istražuje cjeloživotno obrazovanje i učenje kao preduvjet stvaranja društva znanja. Na osnovi dostupnih informacija o trendu osnivanja novih studijskih programa kao i strukturi stanovnika u Republici Hrvatskoj prema završenom obrazovanju i spolu, cilj rada je na uzorku studenata koji su u periodu od 2007/08 do 2017/18 upisali izvanredni studijski program Računovodstvo i financije Sveučilišnog odjela za stručne studije, Sveučilište u Splitu, utvrditi kretanje broja upisanih studenata i njihovu strukturu prema spolu.

2. DEFINICIJA I PODJELA OBRAZOVANJA

U današnje vrijeme znanje kao glavni pokretač razvoja društvenog i gospodarskog života uvelike utječe na potrebu za cjeloživotnim obrazovanjem i učenjem s ciljem unapređivanja postojećih znanja, stjecanja novih vještina i sposobnosti kako bi se zadovoljili zahtjevi na dinamičnom tržištu rada.

Društvo znanja, kojemu se teži, danas je zahvaljujući informacijsko-komunikacijskim tehnologijama u progresivnom napretku čemu pridonosi i veliki interes radno aktivnih osoba za uključivanje u programe cjeloživotnog obrazovanja i učenja.

Cjeloživotno obrazovanje podrazumijeva stjecanje i osuvremenjivanje svih vrsta sposobnosti, interesa, znanja i kvalifikacija od predškolskog razdoblja do razdoblja nakon umirovljenja. Promicanje razvoja znanja i sposobnosti koje će omogućiti građanima prilagodbu „društvu znanja” i aktivnom sudjelovanju u svim sferama društvenog i gospodarskog života te tako utjecanje na vlastitu budućnost. U kontekstu cjeloživotnog obrazovanja uvažavaju se svi oblici obrazovanja: **formalno obrazovanje**, **neformalno obrazovanje**, **informalno obrazovanje** i samousmjereno učenje (Zakon o obrazovanju odraslih, 2007).

Formalno obrazovanje odraslih označava djelatnost koja se izvodi u institucionalnim i javno verificiranim oblicima obrazovanja radi stjecanja stručnog znanja, vještina i sposobnosti. Formalno obrazovanje odraslih obuhvaća: osnovno školovanje odraslih, srednjoškolsko obrazovanje odraslih (stjecanje srednje školske ili stručne spreme, niže stručne spreme, prekvalifikacije, osposobljavanje i usavršavanje) i visoko obrazovanje.

Formalno obrazovanje odraslih provodi se u skladu s posebnim propisima kojima se uređuju ove djelatnosti, osim u pitanjima koja su uređena ovim Zakonom (Zakon o obrazovanju odraslih, 2007).

Neformalno obrazovanje odraslih označava organizirane procese učenja usmjerene na osposobljavanje odraslih osoba za rad, za različite socijalne aktivnosti te za osobni razvoj (Zakon o obrazovanju odraslih, 2007).

Informalno učenje odraslih označava aktivnosti u kojima odrasla osoba prihvaća stajališta i pozitivne vrednote te vještine i znanja iz svakodnevnog iskustva i raznolikih drugih utjecaja i izvora iz svoje okoline (Zakon o obrazovanju odraslih, 2007).

Samousmjerenom učenju odraslih označava aktivnosti u kojima odrasla osoba samostalno uspostavlja kontrolu nad procesom učenja kao i odgovornost za rezultate učenja (Zakon o obrazovanju odraslih, 2007).

Koncept cjeloživotnog obrazovanja i učenja prvi se put pojavljuje u šezdesetim godinama prošlog stoljeća kao odgovor na problem neusklađenosti između obrazovanja mladih i odraslih što je rezultiralo razvojem teorije cjeloživotnog obrazovanja i učenja kao integriranog pristupa poučavanju učenja kao trajnog procesa.

3. PRIORITETI POLITIKE I PROGRAMA CJELOŽIVOTNOG UČENJA U EUROPSKOJ UNIJI

Do 2000. godine čelnici Europske unije shvatili su da moraju modernizirati europsko gospodarstvo kako bi sačuvali konkurentnost u odnosu na SAD i ostala vodeća svjetska gospodarstva. Na sastanku u Lisabonu u ožujku 2000. godine, utvrđena je strategija razvitka EU temeljena na znanju kojim bi se povećala zaposlenost i životni standard. Europsko vijeće, na temelju doprinosa država članica, postavilo je Uniji vrlo ambiciozan cilj: do 2010. godine mora postati „najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo temeljeno na znanju, s tendencijom porasta razvoja, praćeno kvalitetnijim i boljim poslovima te većom socijalnom povezanošću“ (Ministarstvo uprave, 2018).

Lisabonskim procesom odgovorilo se na zahtjeve velikih transformacija, u prvom redu na prelazak u novom društvu znanja, nalazeći uporište teorijskih premisa i instrumenata provedbe te praćenje procesa na postavkama dvostrukog kretanja suvremenog društva (Rodrigues, 2002). Tako se definirala platforma usklađivanja i paralelnog ostvarivanja dva ključna izazova koja su, svaki po sebi, specifična i definiraju specifične institucionalne ciljeve, a čine ih konkurentnost i trajna zapošljivost prema načelima i u uvjetima ekonomskog liberalizma te društvena zaštita, odnosno socijalna kohezija i zadržavanje svih dosadašnjih stečevina države blagostanja (Žiljak, 2005).

Zajednički dogovoreni i prihvaćeni ciljevi obrazovanja i osposobljavanja, sadržani u programu ostvarivanja definirane obrazovne strategije na razini zemalja EU, definirani su kroz:

- razvoj i aktivnu ulogu pojedinca koji može ostvariti svoj puni individualni potencijal i živjeti sretan i svrhoviti život
- razvoj društva, osobito poticanjem demokracije, smanjivanjem nejednakosti i nejednakosti pojedinaca i skupina te promicanje kulturne raznolikosti
- razvoj gospodarstva koje će osigurati da potrebne vještine i sposobnosti zaposlenika odgovaraju ekonomskom i tehnološkom zahtjevima i potrebama (Council of the European Union, 2001).

Pristupom otvorene metode koordinacije, dan je odgovor na realnost trenutnih,

ali i odgovor budućih društvenih i političkih izazova, a tiču se promjena u prirodi rada, odnosno u radnom životu, društvenim i demografskim promjenama kao i sve većim migracijama te nastojanjima da se osiguraju jednake mogućnosti i socijalna uključenost svih skupina i proširenje EU novim članicama.

Na temelju navedenih razvojnih izazova i novoga strateškog cilja EU, s fokusom na najosjetljivija područja implementacije, usvojeni su sljedeći strateški ciljevi: povećanje kvalitete i učinkovitost obrazovanja i osposobljavanja, dostupnost obrazovanja i osposobljavanja svim društvenim skupinama u svim razdobljima života, otvorenost institucija i sustava obrazovanja i osposobljavanja širom svijeta, jednako prema lokalnim zajednicama unutar europskih i ostalih zemalja svijeta (EUR-Lex, 2018).

U kontekstu dosadašnjih, nastavljaju se aktivnosti promocije i razvoja u okviru strategije Europa 2020. tako da se svim članicama EU olakša stvaranje sustava obrazovanja odraslih koje karakterizira visoka fleksibilnost, kvaliteta i izvrsnost u poučavanju te bitno veća uloga i angažman lokalnih vlasti, poslodavaca i ostalih partnera i organizacija socijalnog, civilnog i kulturnog sektora. Revidiran je program obrazovanja odraslih u EU naznačujući viziju razvoja obrazovanja i usavršavanja do 2020. kroz prioritete u domeni upravljanja, ponudi i sudjelovanju, fleksibilnosti i pristupu te kvaliteti formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja i usavršavanja odraslih (European Commission, 2018).

Tablica 1. Struktura stanovništva EU u dobi od 25 do 64 godine koji su pohađali programe cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja za 2011. i 2016. godinu

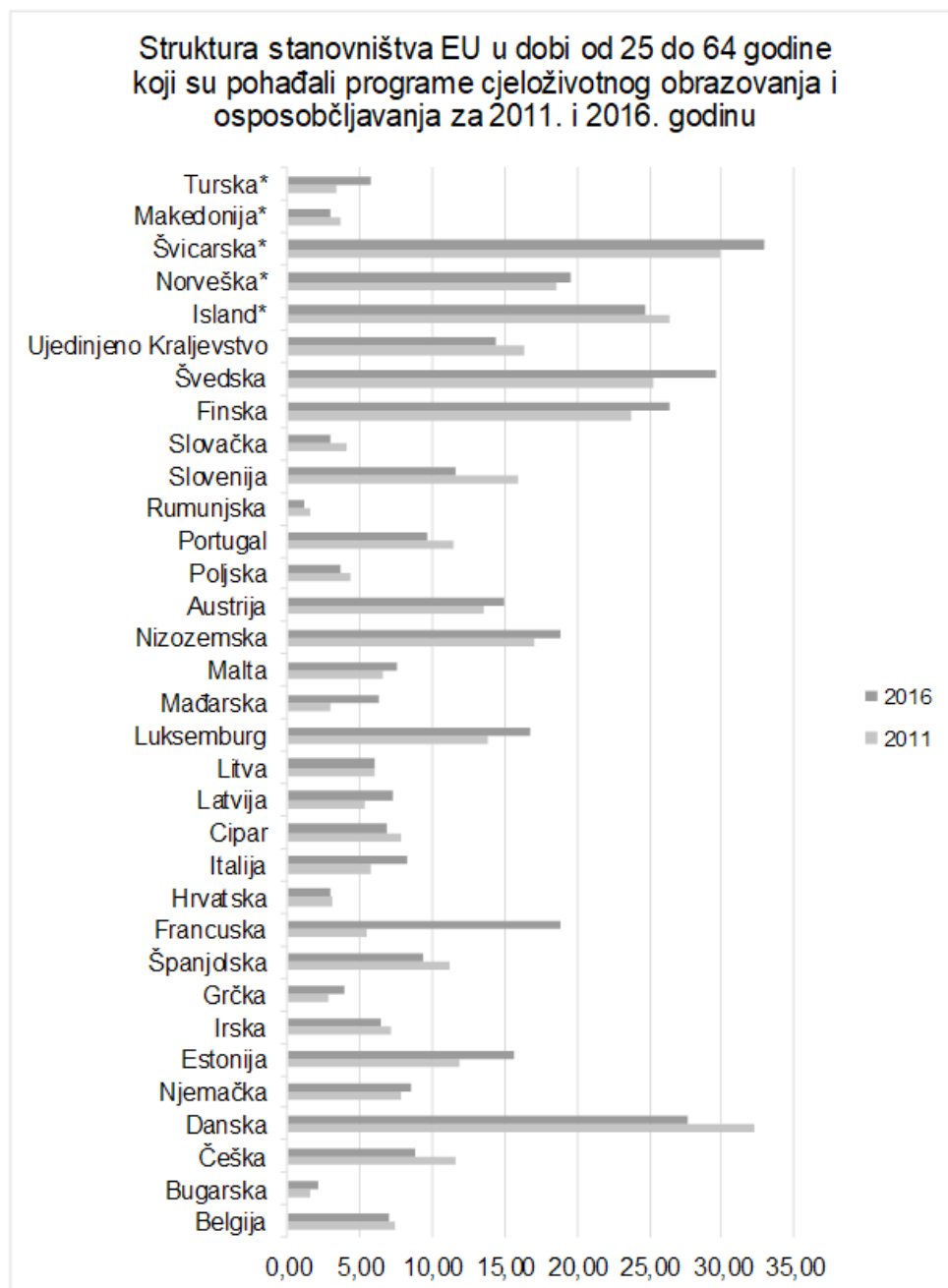
	Ukupno		Muškarci		Žene	
	2011	2016	2011	2016	2011	2016
Belgija	7,40	7,00	7,00	6,50	7,80	7,50
Bugarska	1,60	2,20	1,50	2,10	1,60	2,30
Češka	11,60	8,80	11,40	8,60	11,90	9,00
Danska	32,30	27,70	25,60	22,80	39,00	32,70
Njemačka	7,90	8,50	7,90	8,70	7,80	8,30
Estonija	11,90	15,70	9,20	12,90	14,50	18,40
Irska	7,10	6,40	6,70	6,10	7,50	6,70
Grčka	2,80	4,00	2,90	4,00	2,60	4,00
Španjolska	11,20	9,40	10,30	8,60	12,10	10,20
Francuska	5,50	18,80	5,10	16,30	5,90	21,20
Hrvatska	3,10	3,00	2,90	3,10	3,30	2,90
Italija	5,70	8,30	5,30	7,80	6,10	8,70
Cipar	7,80	6,90	7,70	6,70	7,90	7,10
Latvija	5,40	7,30	4,10	6,10	6,50	8,50

Litva	6,00	6,00	4,50	5,10	7,30	6,80
Luksemburg	13,90	16,80	14,50	16,70	13,30	16,90
Mađarska	3,00	6,30	2,80	5,60	3,10	7,00
Malta	6,60	7,50	6,20	6,90	7,10	8,10
Nizozemska	17,10	18,80	16,90	18,00	17,30	19,60
Austrija	13,50	14,90	12,30	13,50	14,60	16,30
Poljska	4,40	3,70	3,90	3,40	4,90	4,00
Portugal	11,50	9,60	10,80	9,60	12,10	9,70
Rumunjska	1,60	1,20	1,70	1,20	1,50	1,20
Slovenija	16,00	11,60	13,80	10,20	18,30	13,20
Slovačka	4,10	2,90	3,50	2,60	4,60	3,20
Finska	23,80	26,40	19,90	22,60	27,70	30,30
Švedska	25,30	29,60	18,70	22,70	32,00	36,70
Ujedinjeno Kraljevstvo	16,30	14,40	14,40	13,00	18,20	15,80
Island*	26,40	24,70	23,30	21,30	29,50	28,30
Norveška*	18,60	19,60	17,50	17,90	19,70	21,40
Švicarska*	29,90	32,90	31,00	33,30	28,70	32,40
Makedonija*	3,60	2,90	3,60	2,80	3,50	3,00
Turska*	3,40	5,80	3,50	6,00	3,20	5,60

*Zemlje koje nisu članice EU

Izvor: Eurostat, 2011; 2016

Slika 1. Struktura stanovništva EU u dobi od 25 do 64 godine koji su pohađali programe cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja za 2011. i 2016. godinu

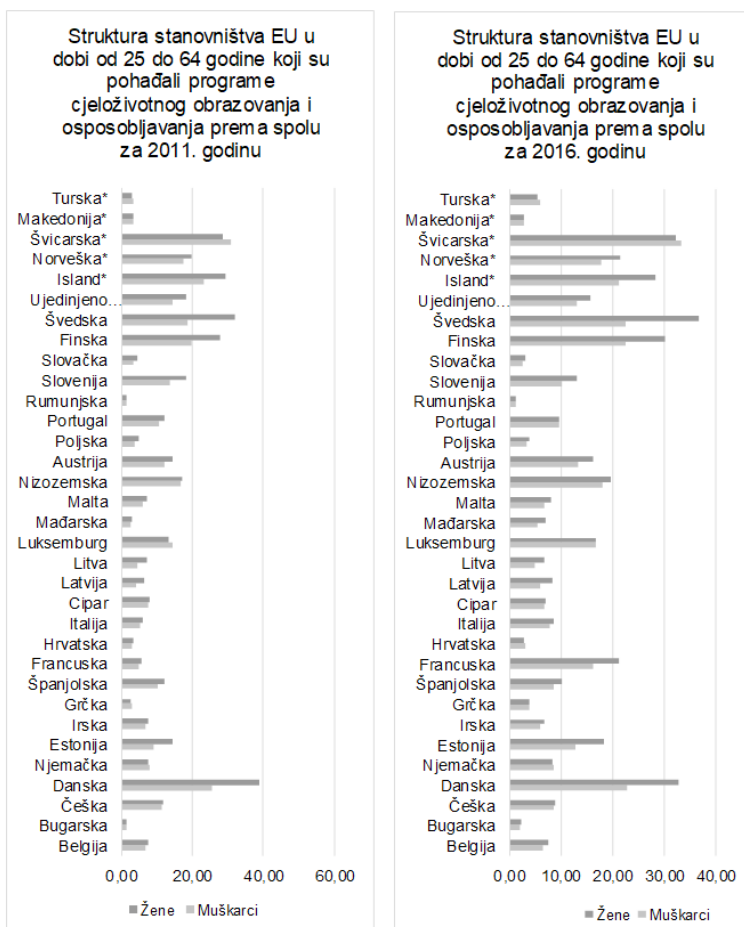

Izvor: Izradili autori prema Tablici 1.

Iz slike 1. evidentno je da je najveći postotak stanovništva u programima cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja u 2016., u odnosu na 2011. godinu, u Švicarskoj, Švedskoj i Finskoj dok su jednako uspješne Island i Danska zabilježile pad postotka sudionika programa obrazovanja i osposobljavanja u 2016. u odnosu na 2011. godinu u čemu ih prate Makedonija, Ujedinjeno Kraljevstvo, Slovačka, Slovenija, Rumunjska, Portugal, Poljska, Cipar, Hrvatska, Španjolska, Irska, Češka i Belgija.

Francuska je, u odnosu na prikazane zemlje, ostvarila najveći porast postotka sudionika u programima cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja u 2016. u odnosu na 2011. godinu i to za čak 13,30 postotna poena.

Slika 2. Struktura stanovništva EU u dobi od 25 do 64 godine koji su pohađali programe cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja prema spolu za 2011. i 2016. godinu

Izvor: Izradili autori prema Tablici 1.

Rezultati prikazani na slici 2. pokazuju kako je najveća razlika u postotku muškaraca i žena koji su sudjelovali u programima cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja u Švedskoj, Finskoj i Danskoj, dok je u ostalim zemljama razlika bitno manja.

4. CJELOŽIVOTNO OBRAZOVANJE I UČENJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Sukladno preporukama Europske komisije ne samo sadašnjim, već i budućim zemljama članicama EU, da se ulažu još veći naponi kako bi se unaprijedili postojeći i razvijali novi fleksibilniji i jasniji načini provedbe cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja, brojne međunarodne deklaracije, dokumenti, strategije i akcijski planovi ukazuju na važnost širenja i jačanja koncepta cjeloživotnog obrazovanja i usavršavanja, kako na razini EU kao cjeline tako i na razini pojedinačnih država (European Commission, 2010, Europski fondovi, Strateški dokumenti Republike Hrvatske 2014.–2020., 2018).

Koncept cjeloživotnog učenja kao cjelovitog pristupa kojim će se ostvariti konkurentnost gospodarstva, veće zapošljavanje i socijalna kohezija, obuhvaćen je *Strateškim okvirom promocije cjeloživotnog učenja u Republici Hrvatskoj 2017.–2020.* (European Commission, EPALE, 2018), a također je dio brojnih drugih strateških dokumenata Republike Hrvatske (Europski fondovi, Strateški dokumenti Republike Hrvatske 2014.–2020., 2018).

Temeljne strateške smjernice definirane su na temelju analize cjeloživotnog učenja u Republici Hrvatskoj (Cjeloživotno učenje, 2017; DSZ, 2016), a usmjerene su na daljnju promociju svih aktivnosti cjeloživotnog učenja kroz socioekonomski kontekst promocije učenja odraslih, povećanje svijesti, informiranje i motiviranje za sudjelovanje u cjeloživotnom učenju kao i promociju za pojedine ključne ciljane skupine. Fokus je stavljen na sudionike formalnog sustava odgoja i obrazovanja i obrazovanja odraslih kroz kontinuirano strukovno obrazovanje i osposobljavanje obiju skupina uključujući i druge oblike i područja učenja te ranjive skupine društva, institucije koje pružaju usluge cjeloživotnog obrazovanja, poslodavce i donositelje odluka u obrazovnoj politici.

Glavni problem obrazovnog sustava Republike Hrvatske neusklađenost je kompetencija polaznika i potreba tržišta rada, što je vidljivo iz činjenice da je u srednjoškolskom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju uključeno 71,3% učenika što Hrvatsku svrstava u sam vrh EU, ali je zato stopa zaposlenosti učenika netom završenog srednjoškolskog obrazovanja svega 46,1%, što je znatno ispod prosjeka zemalja EU. Još je veći problem sa stjecanjem i razvojem kompetencija u kontekstu usavršavanja postojećih, odnosno cjeloživotnim obrazovanjem odraslih, budući da u njemu sudjeluje svega 3,2% zaposlenika životne dobi između 25 i 64 godina (Eurostat, 2018).

4.1. Struktura sudionika cjeloživotnog obrazovanja

Opće karakteristike odraslih koji sudjeluju u obrazovanju jesu da u manjem postotku u njemu sudjeluju žene u odnosu na muškarce, manje obrazovane osobe, populacija lošijeg životnog standarda i socioekonomskog stanja, nezaposleni i imigranti (Desjardins, Rubenson i Milana, 2006:110).

Međutim, prema podacima Eurostata (2016) za Hrvatsku, situacija je nešto drugačija i odstupa od općih trendova kada su u pitanju žene koje više od muškaraca i sudjeluju i iskazuju želju za sudjelovanjem u obrazovanju odraslih, a razlike su vidljive i kad je riječ o vrstama obrazovnih programa, kompetencijama koje se njima stječu i poslovima koji će se obavljati te su u nekim slučajevima dominantno privlačniji ženama, odnosno muškarcima. Sudionici uključeni u obrazovanje odraslih, prema kriteriju radnog statusa, najvećeg su broja, u odnosu na zaposlene i nezaposlene osobe, u populaciji ekonomski neaktivnih osoba, osoba koje ne participiraju u dijelu radne snage, pri čemu su žene zastupljene s 5%, a muškarci s 4,7%. Istraživanja pokazuju kako i u kvoti zaposlenih i nezaposlenih osoba žene također sudjeluju u nešto većem postotku u odnosu na muškarce.

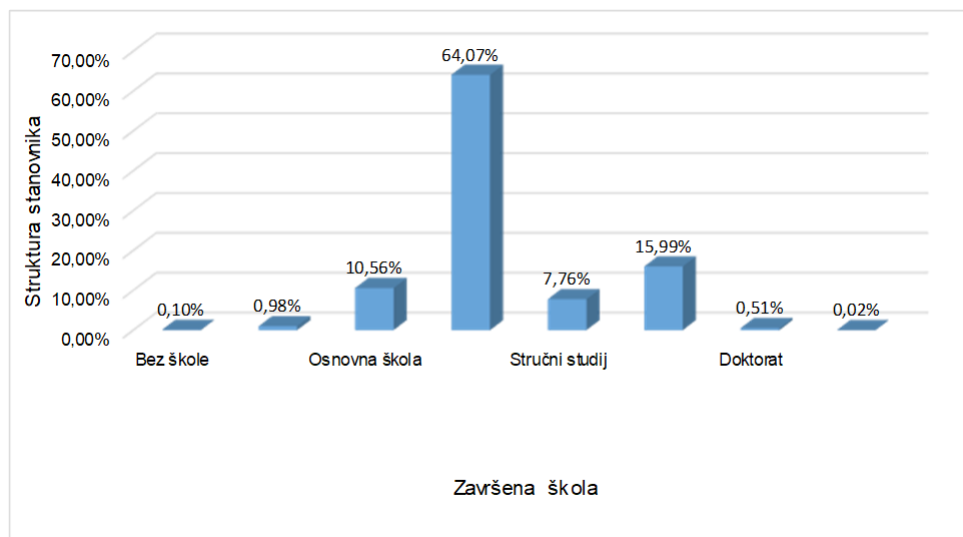
Prema kriteriju razine obrazovanja, u cjeloživotnom učenju osobe slabijeg obrazovanja, osobe s nezavršenom osnovnom školom čine svega 0,3% sudionika, dok su osobe boljeg obrazovanja, oni sa završenom srednjom školom uključeni s 3% te osobe s visokim obrazovanjem sa 6,6%), na što se nadovezuje i profesionalni status i poslovi koji iz njega proizlaze, pa su tako osobe koje su ostvarile uspjeh u svojim dosadašnjim profesijama uključene u cjeloživotno učenje sa 62,1%, dok je svega 19,6% osoba čiji je posao uglavnom fizičke naravi (Eurostat 2017).

Kada je riječ o životnoj dobi osoba koje su zastupljene u cjeloživotnom učenju, podaci govore o 10,2% osoba od 25 do 34 godine, 2% osoba od 35 do 44 godine, 0,7% osoba od 45 do 54 godine te 0,3% osoba od 55 do 64 godina.

Valja napomenuti još neka obilježja koja ukazuju na lošu poziciju Hrvatske u odnosu na druge zemlje EU. Tako je, primjerice, EU prosjek u sudjelovanju zaposlenika u neformalnim oblicima osposobljavanja koje organiziraju poslodavci 34,1%, dok je podatak za Hrvatsku 23,8%, pri čemu je vidljiva razlika u obrazovanju u urbanim – 5,4%, u odnosu na ruralna područja – 1,9% (Eurostat, 2017).

Prema popisu stanovništva Republike Hrvatske iz 2011. godine, struktura stanovništva starog 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi prikazana je na slici 3.

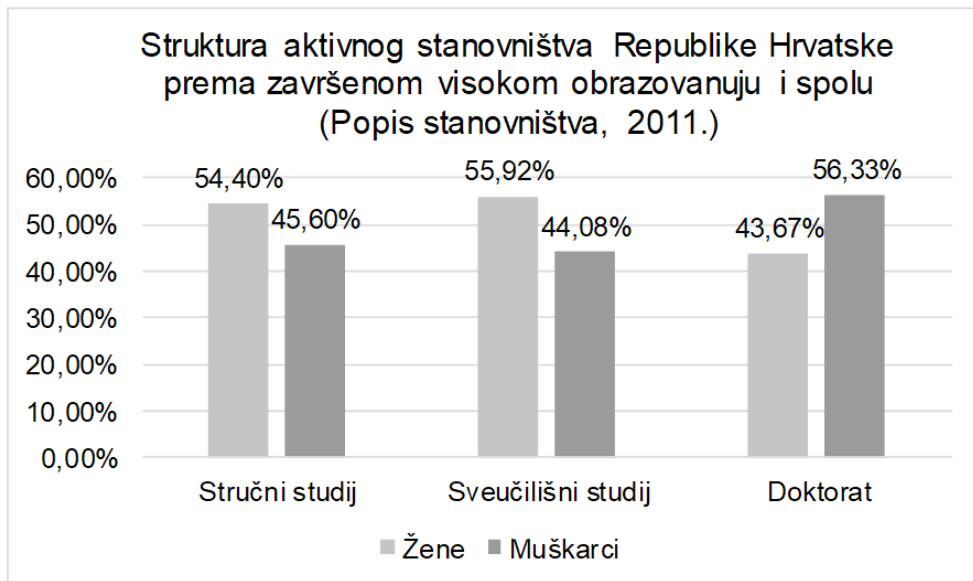
Slika 3. Prikaz strukture stanovništva starog 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi

Izvor: napravili autori prema podacima DSZ, 2016.

Iz samog prikaza vidljivo je kako je najveći udio stanovništva Republike Hrvatske, prema podacima iz 2011. godine, imao završenu srednju školu (64,07%), što je u odnosu na podatke iz 2001. godine (45,82%) za skoro 20 postotnih poena više. Broj visoko obrazovanih (stručni studij, sveučilišni studij i doktorat) također je u porastu u odnosu na broj visoko obrazovanih prema popisu stanovništva iz 2001. godine i to za 12,68 postotna poena, što ukazuje na to da Republika Hrvatska ide u dobrom smjeru ka stvaranju društva znanja i time jačanju konkurentnosti na sve zahtjevnijem inozemnom tržištu rada. Naime, s obzirom na ekonomsku situaciju u Republici Hrvatskoj, sve veći broj visoko obrazovanih migrira i time se gubi ekonomska korist od željenog cilja stvaranja društva znanja i održivog razvoja društvenog i gospodarskog života.

Slika 4. Struktura aktivnog stanovništva Republike Hrvatske prema završenom visokom obrazovanju i spolu

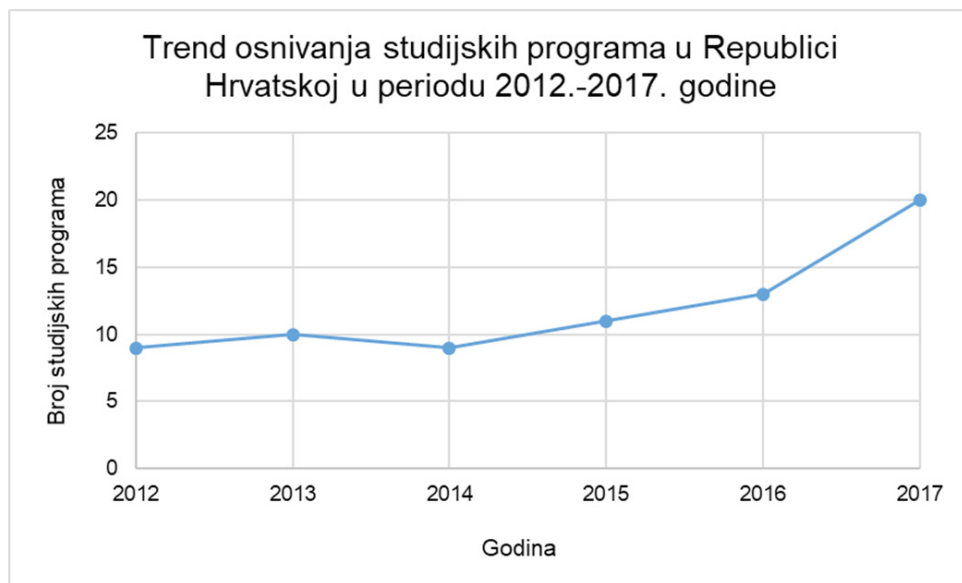

Izvor: napravili autori prema podacima DSZ, 2016.

Stupcima je prikazana struktura aktivnog stanovništva Republike Hrvatske prema završenom visokom obrazovanju i spolu. Iz prikazanog se može zaključiti kako je postotak žena u odnosu na postotak muškaraca za prosječno 10 postotnih poena veći prema završenom stručnom i sveučilišnom studiju, dok je prema završenom doktoratu situacija obrnuta. Mogući razlozi su što je žena, iako smo u 21. stoljeću, više okrenuta obiteljskim vrijednostima za razliku od muškaraca.

Prema podacima Agencije za znanost i visoko obrazovanje, trend osnivanja studijskih programa u Republici Hrvatskoj u periodu 2012.–2017. prikazan je na slici 5.

Slika 5. Trend osnivanja studijskih programa u Republici Hrvatskoj u periodu 2012.–2017.godine

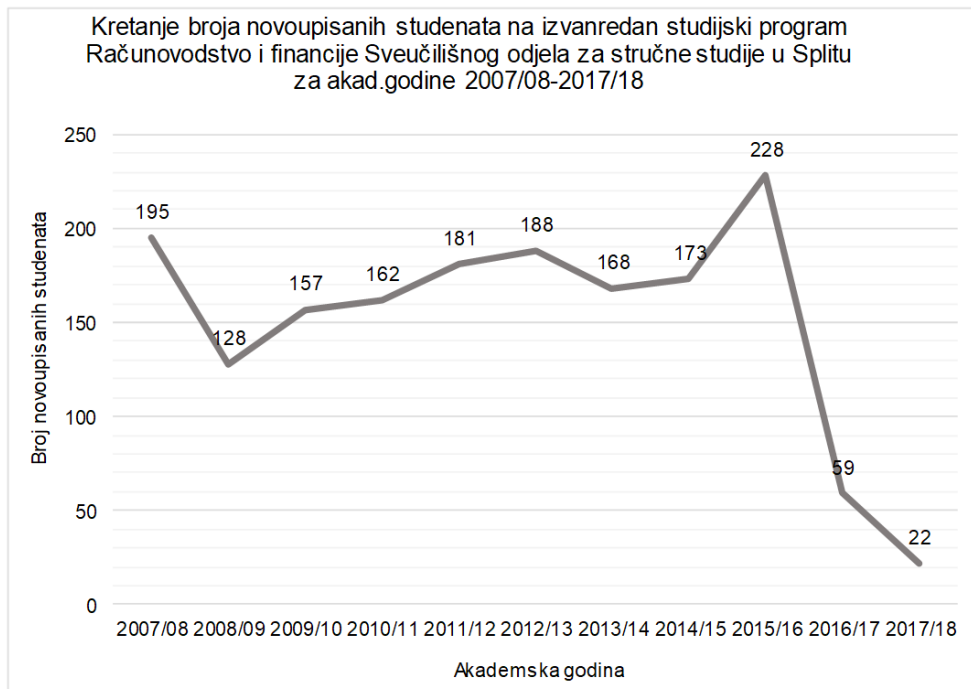
Izvor: AZVO, 2018.

Iz samog linijskog grafikona vidljivo je kako trend osnivanja studijskih programa ima uzlaznu putanju što ukazuje na to da je i potražnja za novim studijskih programima u porastu.

5. OSVRT NA REZULTATE

Istraživanje je bazirano na broju upisanih studenata i studentica na izvanrednom studiju Računovodstvo i financije Sveučilišnog odjela za stručne studije u Splitu od 2007. godine.

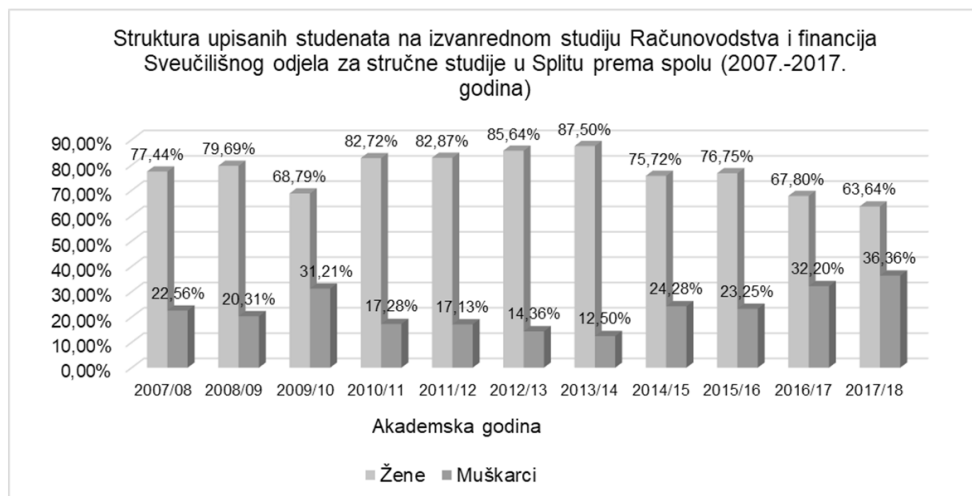
Slika 6. Kretanje broja novoupisanih studenata na izvanredan studijski program Računovodstvo i financije Sveučilišnog odjela za stručne studije u Splitu za akad. godine 2007/08 – 2017/18.

Izvor: Izradili autori prema podacima istraživanja

Kao što je vidljivo iz linijskog grafikona, broj studenata zadnjih godina ima tendenciju pada što ukazuje na opravdanost osnivanja novih studijskih programa.

Slika 7. Struktura upisanih studenata na izvanrednom studiju Računovodstva i financija Sveučilišnog odjela za stručne studije u Splitu prema spolu (2007.–2017. godina)

Izvor: Izradili autori prema podacima istraživanja

Stupcima je prikazana struktura upisanih studenata na izvanredni studij Računovodstva i financija Sveučilišnog odjela za stručne studije u Splitu prema spolu. U svakoj akademskoj godini postotak žena je, u odnosu na postotak muškaraca, znatno veći. Prosječan postotak upisanih žena iznosi 77,14%, dok prosječan postotak upisanih muškaraca iznosi 22,86 %.

6. ZAKLJUČAK

Suradnjom zemalja EU ostvareni su ne samo preduvjeti, već i konkretni pomaci u izgradnji i provođenju zajedničke politike cjeloživotnog učenja, obrazovanja i osposobljavanja. Međutim, unatoč dosadašnjim naporima i nastojanjima, kako u kontekstu nacionalnih tako i zajedničkih europskih politika, u istodobnom ostvarenju konkurentnosti i postizanju socijalne kohezije u društvu znanja, ostaju otvorena pitanja vezana uz praksu obrazovanja i političkih interesa i ciljeva koja se otvorenom metodom koordinacije svih dionika i na svim razinama moraju uskladiti.

Globalizacija, brzina promjena i rastući izazovi i kompleksnosti gospodarskog, ali i društveno-kulturnog života, sve više kao odgovor na navedene izazove stavlja fokus na buduće ciljeve koncepta i sustav obrazovanja i osposobljavanja. Nove gospodarske strukture i društva zahtijevaju i nova znanja, tako se i koncept cjeloživotnog učenja, kao kontinuirani proces motiviranosti i učenja u svim životnim razdobljima i u svim oblicima u kojima se ostvaruje, mora prilagoditi kako bi se odgovorilo zahtjevima konkurentnosti i socijalnoj koheziji na globalnoj razini. Ona se temelji na informacijskim i komunikacijskim tehnologijama, pa se tako i planiranje

budućih strategija obrazovanja i osposobljavanja mora prilagoditi trendovima kao preduvjet za buduće izazove.

Koncept cjeloživotnog učenja, na razini EU, a time i Republike Hrvatske, u dosadašnjoj je praksi najčešće označavao obrazovanje i obučavanje odraslih osoba u kontekstu stjecanja različitih kompetencija nakon završetka redovnog obrazovanja koje će biti kompatibilne potrebama na tržištu rada i time osigurati fleksibilniju i efikasniju zapošljivost. Međutim, posebnu pozornost i poticaje treba usmjeriti prema osobama koje rano napuštaju redovno obrazovanje, kao i odraslim osobama koje nisu uključene u procese cjeloživotnog obrazovanja i osposobljavanja.

Prema samom istraživanju koje je provedeno među izvanrednim studentima i studenticama na izvanrednom studiju Računovodstvo i financije Sveučilišnog odjela za stručne studije u Splitu od 2007. godine, vidljiv je interes za cjeloživotno obrazovanje i učenje iako za ovaj studij taj interes ima tendenciju pada, a koja je opravdana upravo osnivanjem novih studija koji prate potrebe na tržištu rada.

U promoviranju i poticanju cjeloživotnog učenja, u prvom je redu potrebno kroz redovno, strukovno i nestrukovno obrazovanje stvoriti temelj za cjeloživotno učenje i obrazovanje uključujući i neke druge oblike učenja kojima će se omogućiti slobodni razvoj pojedinca, jasno ukazati na dobrobiti i koristi za pojedinca i zajednicu koje ono donosi te potaknuti aktivno uključivanje svih aktera na svim razinama čime će se otkloniti sve potencijalne prepreke i povećati motiviranost za uključivanje u procese.

TREND OF LIFELONG EDUCATION AND LEARNING AS A PREREQUISITE FOR CREATING KNOWLEDGE SOCIETY

Maja Pauković, MSc, Lecturer, Zagreb University of Applied Sciences
Vrbik 8, Zagreb, Croatia
Telephone: +385 91 590 7781, e-mail: maja.paukovic@tvz.hr

Lucija Bačić, MSc, Senior Lecturer, Zagreb University of Applied Sciences
Vrbik 8, Zagreb, Croatia
Telephone: +385 91 536 4727, e-mail: lucija.bacic@tvz.hr

ABSTRACT

In recent years we have witnessed a significant increase in demographic aging. The labour market, which is extremely variable and dynamic, selects the economically active population by the level of qualification and skills they have acquired during their lifetime, by either formal or informal education. This way, lifelong education and learning have become the most powerful tools for personal and professional growth and development, enabling greater mobility and employability. Adult education and lifelong learning are the priority tasks for creating the knowledge society and sustainable development of social and economic life. This paper presents the trend of education and learning of the active working population, with regard to the extension of lifespan and work-life, as well as the trend of establishing various study programs for the needs of current and new professions, in order to meet the market demands. The data presented in this paper were obtained from the student registration database of the part-time study programme of Accounting and Finance at the University Department of Professional Studies at the University of Split of 2005.

Keywords: *lifespan and working life extension; lifelong education and learning; knowledge society*

LITERATURA

1. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Preuzeto s <http://www.asoo.hr/default.aspx?id=1173> (14.04.2018.)
2. Agencija za znanost i visoko obrazovanje. Trend osnivanja studijskih programa u Republici Hrvatskoj u periodu 2012.-2017. Preuzeto s <https://www.azvo.hr/hr/vrednovanja/postupci-vrednovanja-u-visokom-obrazovanju/inicijalna-akreditacija-studijskih-programa> (14.04.2018.)
3. Cjeloživotno učenje. Preuzeto s http://www.cjelozivotno-ucenje.hr/wp-content/uploads/2017/10/ASOO_Obrazovanje-odraslih_report_za_web.pdf (12.04.2018.)
4. Desjardins, R., Rubenson, K. i Milana, M. (2006). Unequal Chances to Participate in Adult Learning. *International Perspectives*. Paris: UNESCO International Institute for Educational Planning.
5. Državni zavod za statistiku (2016). Rezultati Ankete o radnoj snazi Hrvatska 2015. – Europa 2015., Statistička izvješća. Preuzeto s http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/SI-1575.pdf (12.04.2018.)
6. Državni zavod za statistiku (2015). *Statistički ljetopis 2015*. Preuzeto s http://www.dzs.hr/Hrv_Eng (12.04.2018.)
7. Državni zavod za statistiku. Preuzeto s https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/SI-1585.pdf (12.04.2018.)
8. EUR LEX Access to European Union Law. Preuzeto s <https://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html> (15.04.2018.)
9. European Commission (2015). *Science Education for Responsible Citizenship*. Report to the European Commission of the Expert Group on Science Education. Preuzeto s http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_science_education/KI-NA-26-893-EN-N.pdf (17.04.2018.)
10. Eurostat (2016) Education and training / Participation in education and training (Database). Preuzeto s <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database/> (14.04.2018.)
11. Eurostat (2007) Obstacles to participation in education and training. Preuzeto s <http://ec.europa.eu/eurostat/web/education-and-training/data/main-tables> (18.04.2018.)
12. From STEM to STEAM (education); Maria Xanthoudaki. Preuzeto s <http://www.ecsite.eu/activities-and-services/news-and-publications/digital-spokes/issue-28#section=section-indepth&href=/feature/depth/stem-steam-education-necessary-change-or-theory-whatever> (18.04.2018.)
13. Ministarstvo uprave Republike Hrvatske. Preuzeto s <https://uprava.gov.hr/sto-predstavlja-lisabonski-proces-14043/14043> (12.04.2018.)

14. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014). *Strategija znanosti, obrazovanja i tehnologije*. Zagreb: MZOS. Preuzeto s <http://www.kvalifikacije.hr/fgs.axd?id=713> (12.04.2018.)
15. Obrazovanje i izobrazba. Potpora obrazovanju i izobrazbi u Europi i šire. Preuzeto s http://ec.europa.eu/education/policy/adult-learning_hr (13.04.2018.)
16. Obrazovanje i izobrazba. Potpora obrazovanju i izobrazbi u Europi i šire. Preuzeto s [http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=File:Lifelong_learning,_2011_and_2016_\(%C2%B9\)_\(%25_of_the_population_aged_25_to_64_participating_in_education_and_training\)_YB17.png&oldid=342814](http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=File:Lifelong_learning,_2011_and_2016_(%C2%B9)_(%25_of_the_population_aged_25_to_64_participating_in_education_and_training)_YB17.png&oldid=342814) (13.04.2018.)
17. Obrazovanje i izobrazba. Potpora obrazovanju i izobrazbi u Europi i šire. Preuzeto s http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/comm481_en.pdf (13.04.2018.)
18. Obrazovanje i izobrazba. Potpora obrazovanju i izobrazbi u Europi i šire. Preuzeto s https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/strateski_okvir_hr_priprema_za_tisak.pdf (13.04.2018.)
19. Programi osposobljavanja i usavršavanja. Preuzeto s <http://europski-fondovi.eu/edukacije/programi-osposobljavanja-i-usavr-avanja> (14.04.2018.)
20. Rezultati istraživanja. Obrazovanje odraslih u Hrvatskoj 2017. i Strateškog okvira promocije cjeloživotnog učenja u RH 2017.–2020. Preuzeto s <http://www.cjelozivotno-ucenje.hr/promocija-rezultata-istrazivanja-obrazovanje-odraslih-u-hrvatskoj-2017/> (15.04.2018.)
21. Rodrigues, João, Maria (2002). *The Knowledge Revolution: Old Myths and New Opportunities in a Networked Society*, u: Conference “Social and Human Capital in the Knowledge Society: Policy Implications” Presentations and Proceedings, Brussels. Preuzeto s http://europa.eu.int/comm/employment_social/knowledge_society/conf_en.htm (14.04.2018.)
22. Strateški dokumenti Republike Hrvatske. Preuzeto s <http://europski-fondovi.eu/strateski-dokumenti-republike-hrvatske-2014-2020> (16.04.2018.)
23. Vlada RH (2016). *Program razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja*. Preuzeto s <https://public.mzos.hr/fgs.axd?id=25751> (12.04.2018.)
24. ZAKON HR. Pročišćeni tekstovi zakona. Zakon o obrazovanju odraslih. Preuzeto s <https://www.zakon.hr/z/384/Zakon-o-obrazovanju-odraslih> (12.04.2018.)
25. Žiljak, T. (2015). Obrazovanje i učenje odraslih. EPAL. Preuzeto s <https://ec.europa.eu/epale/hr/resource-centre/content/obrazovanje-i-ucenjeodraslih>. <http://www.aic.lv/bologna/Bologna/contrib/EU/report%20on%20the%20concrete%20objectives%20of%20ed%20sys.pdf> (14.04.2018.)